9.

GEDRUKT DOOR
H.N. WERKMAN

CATALOGUS 9

ARTISTIEK BUREAU

In deze catalogus staan acht uitgaven die in de periode 1910-1940 van de pers rolden in de drukkerij van H.N. Werkman. Het gaat hier om boeken, niet om druksels. Toen Werkman in 1908 op Peperstraat nummer 5 in Groningen zijn drukkerij begon, waren zijn artistieke aspiraties nog nihil. Toch laat de typografie van dit vroege drukwerk soms al een bepaalde speelsheid zien. Met het uit streepjes en haakjes opgebouwde kader op de titelpagina van *De zwanen en andere gedichten* verkent de zetter anno 1930 de mogelijkheden van zijn materiaal.

Dit achttal heb ik aangevuld met twee uitgaven die weliswaar niet door H.N. Werkman zijn gedrukt, maar die wel uit dezelfde tijd stammen en dezelfde sfeer ademen. Ze zijn uitgegeven door de curieuze uitgeverij Ebenhaëzer van de jonge dichters J.C. Noordstar en N.E.M. Pareau.

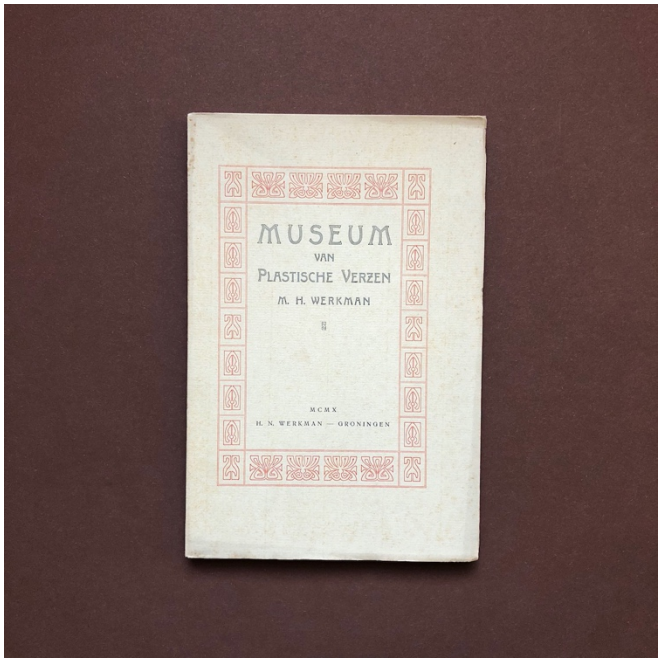

1

M.H. Werkman *Museum van Plastische Verzen.* Groningen: H.N. Werkman, 1910. 237 x 157 mm. Ingenaaid. 96 p. Niet opengesneden. Eerste druk. Roest op eerste en laatste pagina en langs de sneden. Overigens mooi. € 130

¶ Debuutbundel van de jongere broer van H.N. Werkman, met enige couleur locale.

Opmerkelijke typografie.

Dekkers G-7.

2

Dr. Louis A. Bähler *Getuigenissen van den kansel.* Groningen: H.N. Werkman, 1913. 248 x 167 mm. Heellinnen. 144 p. Eerste druk. Notitie in blauwe inkt op Franse titel. Naam in blauwe inkt op titelpagina. Kruis in inkt op p. 13. Nummer in balpen op inhoudsopgave. € 45

¶ Reden en preken van de antimilitaristische predikant, die vanwege de reacties op zijn opvattingen in 1911 de uitoefening van zijn ambt had gestaakt. In 1912 had hij zich op het landgoed Lemferdinge gevestigd, om zich in theosofie, boeddhisme en spiritisme te verdiepen.

G. Jansma, die dit exemplaar in 1966 aanschafte, liet een interessante opmerking achter op de Franse titel: 'Wilde geruchten deden over Bähler de rondte | toen ik bij Jor- | ten [?] op de boerderij diende, hij | is allerminst wild. | 13 april 1966 | zie pagina 13 X | toch zullen velen terecht | aanstoot om hem hebben | genomen'. Het kruis zette Jansma naast de passage: 'Ik heb u niet gepredikt dat wij broeders moeten *worden*, ik heb u gepredikt dat wij broeders *zijn*.'

Het eerste van de zes boeken van Bähler die Werkman tussen 1913 en 1918 zou uitgeven.

Dekkers beeldt een ingenaaid exemplaar af; dit exemplaar is (mogelijk later) gebonden.

Dekkers G-16.

3

Louis A. Bähler *Het leven en de leering van Gadadhara anders genaamd Ramakrisjna, een heilige onder de Hindoes der 19de eeuw. Naar de beste gegevens door –.* Groningen: H.N. Werkman, 1914. 150 x 108 mm. Blind heellinnen. (2), 112 p. Eerste druk. Naam in potlood op schutblad. € 30

¶ Exemplaar uit een deel van de oplage die, volgens een nieuwe ingeplakte titelpagina, werd overgenomen door 'Boekhandel-Uitgeverij CHREESTARCHIA (JOH H. LITTOOIJ)' te Soest.

Niet in Dekkers.

4

Community Singing *Het pierement.* [Groningen: H.N. Werkman, 1930.] 247 x 158 mm. Geniet. (12) p. Gezet uit de kleine Egyptienne en gedrukt in zwart op oranje papier. Geïllustreerd met clichés. Eerste druk. Omslag op rug doormidden. Teer papier wat gekreukt en gescheurd. € 650

¶ Gedichten van Halbo C. Kool, J.C. Noordstar, N.E.M. Pareau en Herman Poort in een buitengewoon kwetsbaar uitgaafje, dat werd uitgevent op de jaarlijkse meikermis in Groningen. Geen van de dertien verzen is ondertekend, waardoor tot op de dag van vandaag niet zeker is wat precies door wie is geschreven.

De ongesigneerde linosnede op de voor- en achterzijde van het omslag is volgens sommigen gemaakt door Jan Wiegers, maar volgens anderen door H.N. Werkman zelf.

Zeldzaam.

Dekkers G-138.

5

J.C. Noordstar *De zwanen en andere gedichten.* Groningen: Ebenhaëzer, 1930. 188 x 110 mm. Cahiersteek. (2), 22 p. Gedrukt door H.N. Werkman. Eerste druk. Teer omslag met scheurtjes en hapjes eruit. Enkel vlekje in het binnenwerk. € 300

¶ Opdracht van de auteur in zwarte inkt op de titelpagina aan schilder en 'Ploeger' Jan Jordens: 'Voor Jan Jordens | Tammes'.

J.C. Noordstar is het pseudoniem van A.J.P. Tammes (1907-1987), die ten tijde van het verschijnen van deze bundel nog rechten studeerde in Groningen. Met verschillende leden van de kunstkring De Ploeg had Tammes goed contact.

Opdrachtexemplaren van Noordstar komen zelden in de handel. Van *De zwanen* is slechts één ander opdrachtexemplaar getraceerd: dat uit het bezit van Adriaan Hooykaas, nu bij Bijzondere Collecties van de Universiteitsbibliotheek Groningen.

Voor het omslag gebruikte Werkman verschillende soorten gemarmerd sitspapier. De titelpagina is speels typografisch omkaderd met liggende strepen, haken en op elke hoek een asterisk.

Ebenhaëzer was de privé-uitgeverij van A.J.P. Tammes en zijn studievriend H.J. Scheltema (1906-1981), alias N.E.M. Pareau. Werkman drukte zowel boeken als prospectussen voor Ebenhaëzer.

Dekkers G-145.

6

J.C. Noordstar *De zwanen en andere gedichten.* Groningen: Ebenhaëzer, 1930. 188 x 110 mm. Cahiersteek. (2), 22 p. Gedrukt door H.N. Werkman. Eerste druk. Omslag iets verschoten en aan achterzijde versterkt met ander gemarmerd sitspapier. Sporen van verwijderd ex libris op binnenzijde omslag. Vlekje in rechterbovenhoek. € 150

¶ Exemplaar met omslag van fraai gemarmerd sitspapier.

Dekkers G-145.

7

'Bij „Ebenhaëzer" is verschenen De zwanen (…)'. Groningen: Ebenhaëzer, [1930]. 187 x 107 mm. Plano. [Gedrukt door H.N. Werkman.] Eerste druk. Egaal verbruind. Langs de randen gescheurd. € 50

¶ Schaars prospectus van de net opgerichte uitgeverij van J.C. Noordstar (= A.J.P. Tammes) en N.E.M. Pareau (= H.J. Scheltema). De verschijning van *De zwanen en andere gedichten* (1930) wordt gemeld; ter perse zijn twee muziekuitgaven van Mr. J. Jer. van Nes, wat eveneens een pseudoniem van H.J. Scheltema is.

'Alles in kleine oplage.'

Dekkers G-146.

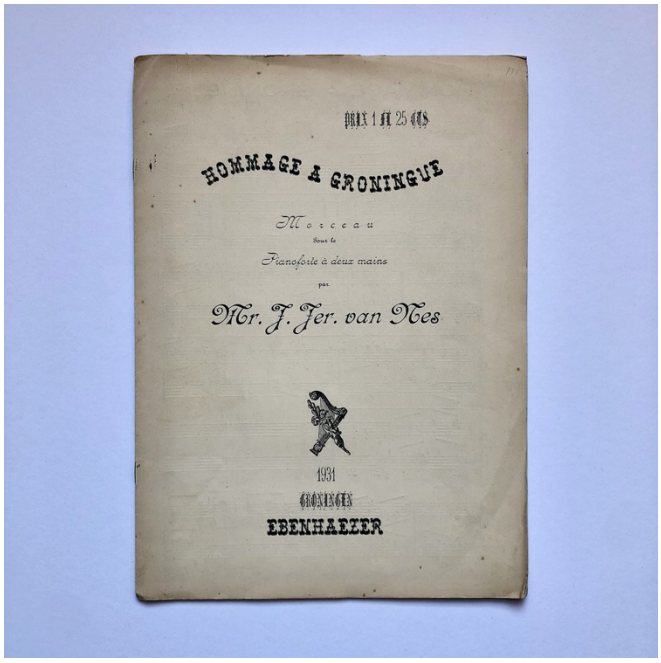

8

Mr. J. Jer. van Nes *Hommage à Groningue. Morceau pour le Pianoforte à deux mains.* Groningen: Ebenhaezer, 1931. 343 x 248 mm. Geniet. 8 p. Eerste druk. Wat onvermijdelijke kreukjes en vouwen. € 260

¶ Partituur voor piano, in 1928 geschreven door H.J. Scheltema, alias N.E.M. Pareau, alias J. Jer van Nes. Niet vaak uitgevoerd, want naar verluidt 'onspeelbaar'.

Zelden in de handel.

Niet gedrukt door H.N. Werkman.

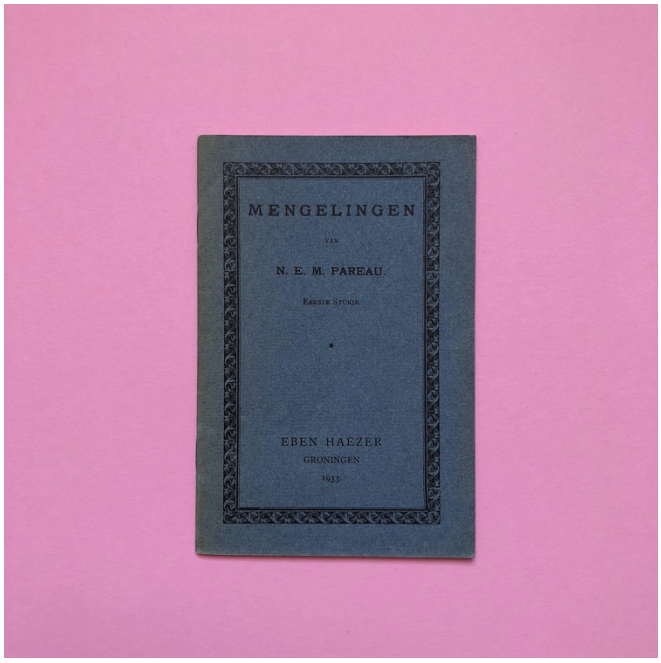

9

N.E.M. Pareau *Mengelingen. Eerste Stukje.* Groningen: Eben Haëzer, 1933. 158 x 104 mm. Geniet. 16 p. Eerste druk. Zeer goed exemplaar. € 200

¶ Humoristisch proza en absurdistische poëzie. Eerste druk van het klassieke light verse met de beginregel ‘De kleine man, de kleine man’.

Niet gedrukt door H.N. Werkman.

10

Johan Nicola *Verzen.* [Groningen: eigen beheer, 1940.] 196 x 137 mm. Cahiersteek. (32) p. [Gedrukt door H.N. Werkman.] Eerste druk. Lichte roest in het binnenwerk. **€ 100**

¶ Debuutbundel van Hans Redeker (1918-1992), alias Johan Nicola. Na de oorlog ging Redeker onder zijn eigen naam publiceren.

Niet in Dekkers.

COLOFON

Catalogus 9 *11 november 2019*
Tekst en beeld *Nick ter Wal*
Vignet *Olivia Ettema*
Lettertype *Avenir*

Adres *Hereweg 134, 9722 AA, Groningen*
Telefoon *06 41 90 93 24*
IBAN *NL 08 TRIO 0379 6192 88*
KVK *73792640*

Web *www.artistiekbureau.com*
Mail *info@artistiekbureau.com*